

K L A S S Z I K U S O K   Ú J R A T Ö L T V E

27 - 32

„Szeretném, hogyha
szeretnének”

Ady Endre-kollázs

Dián

N E K E D   I S   V A N   E G Y   T Ö R T É N E T Ű N K

Impresszum

A kiadvány Ady Endre művei alapján készült a KultUp program keretén belül interaktív oktatási segédanyagként.

A kiadvány egy olyan fejlesztés szerves része, amelyben az irodalmi alkotáshoz oktatási óravázlat, valamint kisfilm is tartozik. Az oktatási csomagot elsősorban a *dráma és színház tantárgy* segédanyagaként ajánljuk, de alkalmazható az *irodalom tantárgy*hoz kapcsolódóan is.

Felelős kiadó: Kis Domonkos Márk
Déryné Program Közhasznú Nonprofit Kft.

Írta: Hutvágner Éva

Főszerkesztő: Timár András

Szerkesztő: Timár András

Kreatív vezető: Szabó Ádám

Projektvezető: Héjja Gábor

Grafika, tördelés: Járasi Anna

Vizuál: Brandtailor, Creativo

ISBN 978-615-6860-19-4

A kiadvány oktatási céllal készült, kereskedelmi forgalomba nem hozható.

© Minden jog fenntartva 2024

Déryné
program

DIÁNA

kultUP
BILÉNCŐZÉS
& MULTIMÉDIA

Lázár Ervin
Program

Impresszum

A kiadvány Ady Endre művei alapján készült a KultUp program keretén belül interaktív oktatási segédanyagként.

A kiadvány egy olyan fejlesztés szerves része, amelyben az irodalmi alkotáshoz oktatási óravázlat, valamint kisfilm is tartozik. Az oktatási csomagot elsősorban a *dráma és színház tantárgy* segédanyagaként ajánljuk, de alkalmazható az *irodalom tantárgy*hoz kapcsolódóan is.

Felelős kiadó: Kis Domonkos Márk
Déryné Program Közhasznú Nonprofit Kft.

Írta: Hutvágner Éva

Főszerkesztő: Timár András

Szerkesztő: Timár András

Kreatív vezető: Szabó Ádám

Projektvezető: Héjja Gábor

Grafika, tördelés: Járasi Anna

Vizuál: Brandtailor, Creativo

ISBN 978-615-6860-19-4

A kiadvány oktatási céllal készült, kereskedelmi forgalomba nem hozható.

© Minden jog fenntartva 2024

Déryné
program

DIAM

kultUp
BILÉNYEK
A KULTURÁBÁ

Lázár Ervin
Program

Tartalomjegyzék

Ady könyöklős arcképe	3
Kié Ady?	10
A szerző a kultusz lomjai közt	16
Csinszka első levele Ady Endréhez	19
Néhány szó a kritikáról...	22
Ady-dalok	25
A nyugati sirály és az Ugat!	26
Olvass tovább!	34

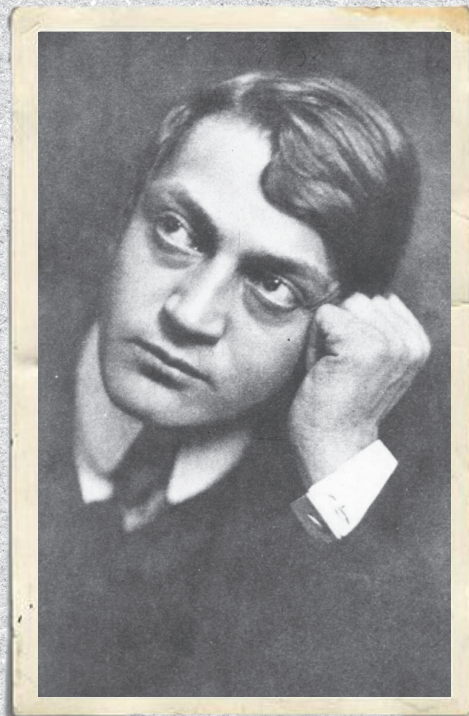
Szentkuty István műtermének rajza, 1860-as évek

Antal Béla fényképész hirdetése, 1910.
Fortepan / Gabányi Erika

Ady könyöklős arcképe

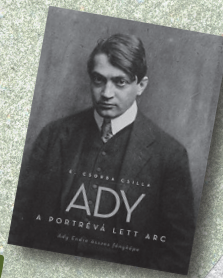
Ady sokat tett azért, hogy a költői szerepét kiterjessze: a felvett attitűd, amit mind lírájában, mind prózájában érvényesített, de a közéleti szerepe is a lírai én és az életrajzi személyiség határainak összemosására készítette a korabeli olvasókat – és nem különben a mai olvasókat is. A körülötte, főleg halála után kialakult kultusz nemcsak a művészetével foglalkozott, de az életének eseményeit, minden kis részletét aprólékosan kivizsgálta. Tudtad, hogy nemcsak sok fotó és kép, de rengeteg leírás is fennmaradt arról, hogyan nézett ki, milyen ruhában járt, milyen volt a tekintete, a kisugárzása?

Székely Aladár: *Ady Endre*, 1908.
© Magyar Fotográfiai Múzeum

Olvass utána!

Ha ez a téma érdekel, olvasd el a Petőfi Irodalmi Múzeum kiadványát, amelyre ez a fejezet is nagyban támaszkodik! E. Csorba Csilla: *Ady – a portrévá lett arc. Ady Endre összes fényképe*. Budapest, PIM, 2008.

A következő meghatározásokat mind Adyról
írták kortársai, ismerői és a róla emlékezők:

„Charmeur, úri érzésű, kicsit gőgösen tartózkodó,
de a kedvessége végtelen.”

„beethoveni orozslános arc”

„a nagyszemű barna legény, [...] kisleány a 26 évével,
provinciális üdeségével”

„Sötét pilláktól árnyalt, tágas, hosszú, kékesen fehér mező”

„komoly az arc és messze néző, a szem udvara,
a száj fájóbb vonalú, a homlokdob is nagyobb”

„Ady Endrét, az embert asszír rajzokhoz hasonlóvá
tette rendkívül széles válla”

„puha hajkévei jobb felől állandóan behullottak homlokába”

„álmos nézése mély és szerelmes”

„szeretett szépen öltözni [...] bohém életmódja ellenére mindig rendszeresen, tisztán volt öltözve”

„barna bőrű mezopotámiai sumír”

„szinte dandyszerű elegancia”

„Megjelenése gondozott volt. Korabeli magas keménygallér, sűrűn váltogatott selyem nyakkendő, zakójából ki-kiugró kézelő volt ennek a tartozéka.”

„Körülötte, az ápoltság külön jeleként, enyhe kölniszag.”

A költői védjegy (mai kifejezéssel élve: brand) kialakításában Ady tudatossága tetten érhető az öltözködésén át a róla készült fotókig, amiket Ady a kötetei népszerűsítésére is felhasznált. Törekedett rá, hogy a művészetét, a magáról kialakított képet alátámassza az akkori legmodernebb technika, a fotográfia segítségével. Ez nem lehetett egyszerű – a fotográfusnak, Székely Aladárnak először is ki kellett kísérleteznie egy beállítást, ami visszaadja Ady költészetének lényegét.

A magáról megmutatni vágyott arcot szoborszerű, beállított pózba rendezte – ami olyan sikeresnek mutatkozott, hogy Ady valósággal elárasztotta az elkészült fotóval ismerőseit és rajongóit: dedikálásra és levelezőlapként is használta. Eztán már csak Székely Aladár lett a fotográfusa.

„Ady meg akarta, Székely pedig meg tudta vizuálisan mutatni,
hogyan ki a költő.”

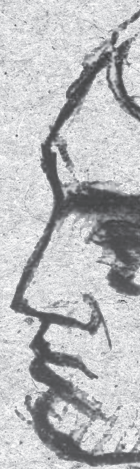
E. Csorba Csilla

„Ady egy asztalkára helyezte a könyökét, tenyerébe hajtotta a fejét,
ami szokása volt, mióta egy fotográfus
abban a pózban helyes felvételt készített róla.”

Krúdy Gyula

„E fényképek beszédes bizonyágai annak a megértésnek, léleklátásnak
és nem utolsósorban annak a gyengéd, szinte atyás szeretetnek,
mellyel a fotográfus a modelljét gépe elé állította.”

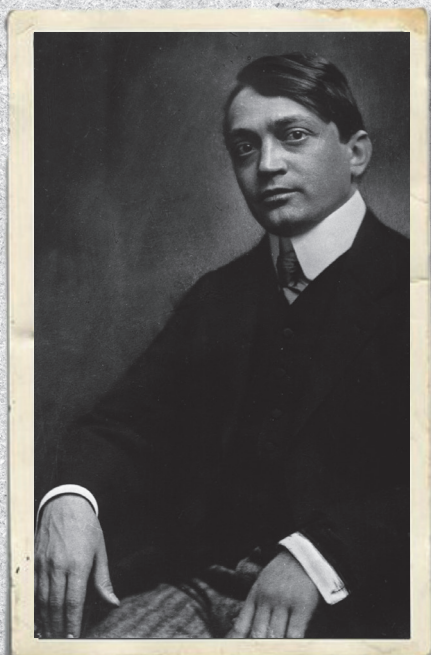
Bálint Aladár

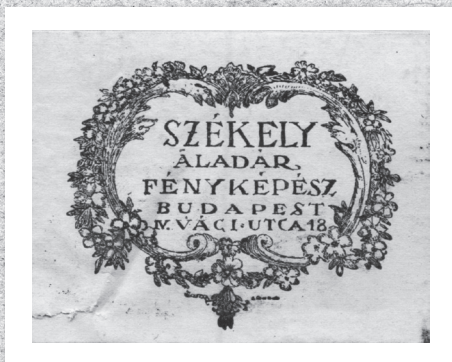
Ferenczy Béni
ceruzarajza Adyról,
1918

Ady Endre Csucsán 1918 októberében

Székely Aladár: *Ady Endre* portréja, 1910.
© Magyar Fotográfiai Múzeum

Váci utca 18., Székely Aladár
műtermének hirdetése, 1910.
Fortepan

Székely Aladár: *Ady Endre* és *Babits Mihály* a Bibliát olvassa, 1917. PIM

TUDTAD?

Budapesten (vagyis akkor még Pest-Budán) már a XIX. század közepén léteztek fotográfiai műtermek, bár ekkor még nem így hívták őket, hanem dagerrotípiái műteremnek, fényírdának vagy képiró teremnek. A portrék készítéséhez elengedhetetlen volt a természetes fényforrás, így a fényképészeknek többnyire egy

Székely Aladár: Őnarckép, 1912 körül
© Magyar Fotográfiai Múzeum

megfelelően elegáns, úri, nagy műteremlakás kellett, rengeteg ablakkal – és persze egy sötétkamrával. Így leggyakrabban a tetőtérben vagy a felső emelet kiegészítésével, toldásával alakították ki ezeket, vagy egyenesen „beletervezték” egy új bérház építésébe a majdani fényképész műtermét. Fényképésznek lenni a XX. század elején jövedelmező állást jelentett, a fényképésműterem nem csak „gyártották” a képeket, de úri szalonként is funkcionáltak – egyik leghíresebb volt a századelőn a nyugatosok kedvelt találkozóhelye, ahonnan még a *Színházi Élet* folyóirat is tudósított: Rónai Dénes Váci utca 17. szám alatt lévő műterme. Székely Aladár műterme közvetlen emellett, a Váci utca 18-ban foglalt helyet.

őre adós

SZÉKELY ALADÁR
 FÉNYKÉPÉSZETI MŰINTÉZETE
BUDAPEST
 VIII. JÓZSEF-KÖRÚT 62 SZ.
 VIII. MÁRIA-TERÉZIA-TÉR 1. SZ.

KIÁLLTÁSI
 DISZOKLEVÉLLEL
 ELSŐ DIJJAL
 KITŰNTETVE

FELVÉTELEK ESTÉ IS
 KÉSZÍTTETNEK VILLAGY
 VILÁGÍTÁS MELLETT

József körút 62. / Horváth Mihály
 (Mária Terézia) tér 1., Székely
 Aladár fényképeseti műintézete.
 Fortepan

TUDDTAD?

Melocco Miklós: Ady Endre szobra
 Tatabányán, 1975.

Ady halála után a rajongók és barátok – amiben a fényképész Székely Aladár is részt vett – mozgalmat indítottak „Szobrot Ady Endrének” néven.

Ady szívesen osztja az arcképeit – levelezőlapként, rajongóknak dedikálva, de gyakran akkor is, ha látogatóba indul: nagyobb méretű fotót visz önmagáról ajándékba.

SZÉKELY ALADÁR
 MŰVÉSZI FÉNYKÉPEI
 MŰTEREM VÁCI-UTCA 18

Székely Aladár fényképeseti műtermének plakátja.
 Grafikus: Kozma Lajos, Sassy Antilla [Aiglon]; ©
 Pannon Digitális Egyesített Archívum / OSZK

Ki é Ady?

„»Mienk!« üvölti...”

Áprily Lajos: *Patroklos alszik* (részlet)

Áprily Lajos *A halott Ady emlékének* alcímet adta annak a versnek, amiben a fenti üvöltés elhangzik. Ebben az fogalmazódik meg, ahogy a hősi halott javait a halál percében azonnal a magáénak kiáltja mindenki. Gondoljuk át, miért éppen Ady emlékének ajánlja a verset!

Ady Endréről könnyű sokat beszélni, és még könnyebb semmit nem mondani közben. Mint minden klasszikus költőnek, folyton változik a megítélése: a több mint száz éve halott alkotó olvasói hol innen, hol onnan nézik írásait, és sajátítják ki maguknak a művészetét. Politikai és művészeti szekértáborok válogatnak szabadon és önkényesen a műveiből, állítják saját válogatásukat „teljesnek”, hogy a tetszésüknek megfelelő képet formálják meg és igazolják. De miért ez az óriási tülekedés? Az lenne a helyzet, amit Áprily Lajos fogalmaz meg? A torz mosolyú halott kifosztása zajlana, mióta csak a halotti maszkját közszemlére tették?

Ady Endre halotti maszkja

„Ó, Patroklos nem volt még ilyen árva,
bár birtokáért böszült torna folyt -
homoksebezte, halott ajakára
azért fagyott a furcsa, torz mosoly...”

Áprily Lajos: *Patroklos alszik* (részlet)

„Rettenetes elgondolni.
Meghamisíthatják
életed minden jelentését.”

Móricz Zsigmond: *Ady* (részlet)

Weöres Sándor úgy fogalmazott
Ady költészetének jelentőségéről,
hogy nélküle „nagy lyuk maradna
a magyar irodalomban”.

„...ő maga, az egzotikus és fantasztikus áloe-virág, mely az önmaga képét bámulja a Lét vizeinek titokzatosan sötétlő tükren” – írta Karinthy Frigyes. Valójában keresve sem lehetne vegyesebb megítélésű egy életmű: Ady költői attitűdje, versnyelve már életében népszerűvé, vagy éppen támadások céltáblájává tették, és ez a gyűlölettől a rajongásig terjedő erős viszonyulás azóta is folytonos. Ady, úgy fest, a XX. század költészetének egyik origója, akihez képest minden és mindenki megpróbálja meghatározni magát.

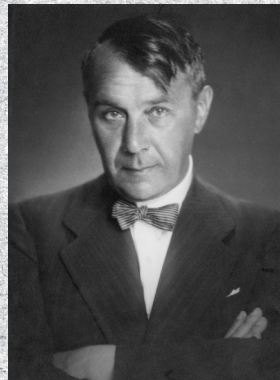

TUJTAD?

Adyról kezdetben két híres kortársának, Kosztolányi Dezsőnek és Babits Mihálynak lesújtó volt a véleménye. Kosztolányi 1906-ban egy kis csomagot küldött Babitsnak – a csomagban az *Új versek*, Ady Endre kötete lapult. Kosztolányi a véleményét is megírta, és a kötet mellé tette: „kiállhatatlan és üres poseur”. Babits pedig hasonlóképpen vélekedett: „émelyítő poéta: ez a legtalálóbbs szó rá: azt hiszem, nincs a világirodalomnak alakja, akinek művei oly intenzív hatással volnának a hányószervekre”.

Székely Aladár:
Babits Mihály és Ady Endre, 1917.

Székely Aladár:
Kosztolányi Dezső portréja, 1935.

„Ha szerettem, nagyon szerettem. Ha gyűlöltem, nagyon gyűlöltem». Ezt mondja magáról a huszonhat éves Ady, mikor a zilahi Alma Mater új palotája előtt álmodozva számadást csinál elmúlt éveiről s a jövőbe néz. Az ötven esztendőes Ady ma bizonyára csodálkozik odafent, hogy természetének ez a végletessége mennyire sajátja lett bírálóinak is.”

Vajthó László: *Én, Ady Endre*

Az Ady-hatással épp olyan kézenfekvő foglalkozni, mint magával a *Nyugat* folyóirattal, hiszen József Attilától Nagy Lászlón át Kovács András Ferencig, a közvetlen kortárustól napjaink slam poetry-jéig mindenki viszonyul valahogyan hozzá: kölcsönöznek tőle szavakat, gondolatokat, vagy inspirálódnak belőle, átformálják és termékenyen félreértik Ady költészetét, írásának és felvett szerepeinek elemeit.

„Az irodalom, úgy képzeltem, ott kezdődik, ahol több önmagánál: arkangyalok összeesküvése a világ feje fölött: ami a *Nyugat* volt. Ezek az óriások rendületlenül, tűzön-vízen át kitartottak egymás mellett, fölébe emelkedve nemcsak mindennek és mindenkinek, hanem az egymás közötti, civilek által fel sem fogható mértékű ellentéteiknek is.”

Ottlik Géza a *Nyugatról*

Az előző oldalon olvasott Kosztolányi-idézet és Babits-citátum fényében kérdéses, hogy miképp is lehetett felülemelkedni az olyan ítéleten, mint amit a költő korai költészetéről megfogalmaztak a kortársai. A két bírálóból egy meggondolta magát. 1929-ben volt egy körkérdés, amit *A Toll* nevű folyóirat tett közzé. Ebben a mindenki felé megfogalmazott körkérdésben Ady jelentőségére kérdezett rá a

lap. Kosztolányi Dezső ekkor írta meg *Az írástudatlanok árulása* címen elhíresült cikkét (pamfletjét), amelyben Adyt „művészileg laposnak és unalmasnak” titulálja, és élesen bírálja a szerző politikai költészetét. Ezzel szemben Babits itt Ady oldalára áll. Mit gondolsz, ma vannak nagy irodalmi viták?

Nézz utána az előző évek vitás irodalmi kérdéseinek!

„Közönséges nevén Ady Endre,
Hitetőbb nevén: Isten Szörnyetege, Tűzcsiholó,
Eltévedt lovas,
Halál-Úr jó szomszédja, száz-iramú, pompás magyar,
ki fölnyomulva minden halottak élére, földrengéses
virágot tűzött a kalapja mellé, mint a vőlegények.
Lábujjhegyre, emlékezők!”

Csoóri Sándor: *Zúzmará-koszorút a sírra* (részlet)

„Csucsán avarba lerogy adybandi...
Nem virágzás, nem élet hőbörögtet –
És nem örök. (Kár lenn rohadni hagyni
Részeg mosolyt, ha égbe lődöröghet!)”

Kovács András Ferenc: *Szent András hava* (részlet)

„Mefakult lángot mázolólok.
Őzsuta-pörkölt bűgja búmat.
Sebtapasz, kenőcs mindenem.
Meghasad a tudat.”

Balázs Imre József: *Ady-remix* (részlet)

A szerző a kultusz lomjai közt

„Bolond a költő is, azt képzei,
hogy oxigénpalackja van neki.

Hogy neki van, s nem lyukas, csak üres,
s ha kell, a szellem, az is benne lesz.

S megkérdezi még egyszer magyarul:
Hát mi lesz ebből tekintetes úr?”

Bertók Imre: *Kocogás egy Ady-sor után* (részlet)

A modern magyar irodalom megkérdőjelezhetetlen alakjaként Ady költészetére, megítélésére rendkívül sok réteg rakódott az elmúlt évszázadban – ezek néhol segíthetnek, néhol ártó sémaként nehezíthetik a saját olvasat kialakítását, vagy akár a költői életműhöz való közel kerülést. De miért

mondjuk, hogy megkérdőjelezhetetlen? Van egyáltalán ilyen? A kánon változik, és az új olvasói és írói generációk feladata, hogy kiszórjanak belőle bármit, hogy megkérdőjelezzék a régi nagyokat vagy rehabilitáljanak más szerzőket, azaz beemeljenek más alkotókat a kánonba.

TUDDAD?

Ady nem kedvelte Arany költészetét. Így nyilatkozott róla: „[H]a ezerszer kiátkoznak, én mégsem tartom másnak Aranyt, mint a kádenciázó magyar falusi nótárius fejlett típusának”. „Megkarmolom az agg rozmárok arcát” – írja máshol, a *Morognak a vénék* versében az idősebb generációról.

Bár fontos, hogy az olvasástól ne orozza el az előzetes értelmezés az élvezetet, mégis van annak előnye, hogy az irodalomtörténet-írás számtalan tanulmányon és könyvön át elemezte és értelmezte Ady Endrét – új és új szempontok alapján. Adyval kapcsolatban

nem szokás megkérdőjelezni, hogy a 20. század lírájának egyik legfontosabb verselője – éppen ezért nehéz belehelyezkedni abba a helyzetbe, amikor az első Ady-szövegek megjelentek a könyvesboltokban.

Itt olvashatod Ady néhány híres kortársának írását Ady műveiről.

Egyetértesz velük?

„A nagybetűs szavak titkos jelképek gyanánt szakadatlanul ismétlődnek verseiben. Nemegyszer ezt olvassuk: Mák, ami nem az ismert növény, hanem a »ma« többes száma, s egy ízben ezt is olvassuk: »életemnek csak mája fázik«, ami nem az ismert epeválasztó szerv, hanem a »ma« egyes száma.”

Kosztolányi Dezső: *Az írástudatlanok árulása.*
Különvélemény Ady Endréről (részlet)

„Mert hiába: a költői kifejezés többé-kevésbé mindig szerencse, mert többé-kevésbé mindig révület dolga.”

Ignótus: *A fekete zongora* (részlet)

**Csinszka első levele
Ady Endréhez**

„Kedves Ady Endre!

Itt a Francia-Sovájékban, egy lánypensionatban, ezen a szomorú őszi délutánon kezembe került a maga arcképe, és erősen elszomorított. Bocsásson meg, de borzasztó elgondolnom, hogy maga, a ma talán egyetlen élő magyar zseni, ilyen fiatalon, ilyen betegen, ilyen kiélten néz a világba...”

Ady Endre önpusztításának, italozásainak és dohányzásának a képe mélyen beleivódott a költő megítélésébe – amit egyébiránt ő maga fedett fel és épített magán-mitológiájába. A korszak dekadenciára kiélezett művészképéhez nagyon jól illett, hogy Ady korának egyik leggyakoribb nemi betegségét, a szifiliszt is elkapta. Mit gondolsz, miért kötjük össze a kicsapongó életmódot és a művészi létmódot? Szervesen összetartozik a kettő?

TUDDTAD?

2017-ben Csapella Olivér *Nyugat + Zombik* címen kiadott egy képregényt, amelyben a *Nyugat* folyóirat híres alkotói Babits Mihály születésnapját ünnepelve élőhalottak csordájával találják magukat szembe, és kezdenek mókás, irodalmi utalásokkal tarka mézszárlásba. Keress rá a neten, hogy ábrázolja a grafikus Ady Endrét a képregényben!

NYUGAT+ZOMBIK

Székely Aladár: *Ady kései képe*, 1913 ©
A Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium
és Kollégium diatárából

Néhány szó a kritikáról...

„Kezdjük mindjárt egy alapvetéssel: kritikát törvényszerűen könnyebb olyan könyvről írni, amelyet nem olvastunk” – ez a kijelentés (ami nyilvánvalóan poén) egy, a kritikaírás gyakorlatát megalapozó cikk elején hangzik el.

Egyetértesz vele?

Ha igen, miért?

Ha nem, miért?

Ha az iménti sorokat érdekesnek találtad, nézz utána Lapis József *Elég* című könyvének! Az irodalomkritika, ez „a XVIII. század végi megjelenése óta kérdéses műfaj” – ahogy Margócsy István nevezte, számos válsággal nézett

már szembe. Hol a kultúrpolitika fogta le a kritikus kezét, hol jogos vagy jogtalan vádak érték az olvasók vagy az írók felől. A kortárs kritika elemzőbb („túl szakmai” – szól a vád), objektívebb („gyávább” – szól a vád), tudományosabb hangvételű („belterjes és érthetetlen” – szól a vád). Ha erről szeretnél olvasni, nézd meg Károlyi Csaba cikkét a kortárs irodalomkritikáról és az irodalomkritika-viták történetéről!

De lássunk néhány szempontot!

Karikázd be, mi jelenhetne meg a te szerzővel kapcsolatos kritikádban!

*Milyen szempontokat választanál az értelmezésedhez?
Téged mi érdekel Ady Endre költészetében?*

A A szimbolizmus jelhasználata – Ha érdekel a téma, és ez alapján értelmeznéd a szöveget, olvass utána: Szegedy-Maszák Mihály: *Ady és a francia szimbolizmus*. In: *Uő.: Megértés, fordítás, kánon*. Pozsony, Kalligram, 2008. 314–333.

B Költői szerep és messianizmus – Ha a vers kapcsán erről szólnál, netán ezt kritizálnád, mint Kosztolányi, érdemes utánaolvasnod a témának, például Herczeg Ákos cikkében: *Egy irodalmi vezérszerep genealógiája: Ady útja az Új versekig és A Holnap antológiáig*. *Alföld*, 2019/3. 54–91.

C Verstan és a líra nyelve – Ha ez érdekel, akkor ugorj a számolható részekre! Ady újdonságának alapvető eleme a szimultán verselés. Mivel a szöveg ritmusát aláveti a retorikai alakzatoknak, Ady verseit gyakran tartják a szabadversek előfutárának is. Ha ez érdekel, olvass utána: Szilágyi Péter: *Ady Endre verselése*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990.

D A szerelmi líra megújítása – Ha a szerelmi vagy vallási témáinak radikális megújítására építenéd a kritikád, közelíts Csikós Gréta: *„Boldog vagyok, mert nagyon szenvedek”* című cikke felől, In: *„Ha feltámadnak mind az álmok, ha fölkeresnek mind az árnyak”*. Balatonfüred Városért Közalapítvány, Tempevölgy Könyvek, 2023. 102–113.

E Az utazás életrajzi vonatkozásai – Ha ez a szempont érdekel Ady kapcsán, nem haladsz rossz irányba, noha általában véve vitatottnak nevezhető ez az álláspont. Ady esetében külön számolnak a témával a kutatók, lásd: Bednatics Gábor: *„Nem vagyok, aki vagyok”* című tanulmányát, In: *Újraolvasó. Tanulmányok Ady Endréről*. Budapest, Anonymus Kiadó, 1999.

TUJTAD?

Ady Endre munkásságát egyre gyakrabban vetik össze napjaink **slam poetry-művészeivel**, és a neve gyakran hangzik el, ha erről a modern költészeti formáról szó esik hazánkban?

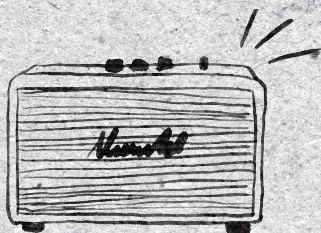
Szerinted ennek mi lehet az oka?

Olvass utána **slam poetry-vitáknak**, és figyeld meg, hányszor és milyen módon kerül elő benne Ady neve!

Ady-dalok

TUDTAD?

Ady leghíresebb megzenésítői közt ott van Bartók Béla és Kodály Zoltán is, s talán a leghíresebb a Modern Színpad Kabaréban debütáló dalaival Reinitz Béla zeneszerző. De mellettük is rengeteg zeneszerző nyúlt Ady verseihez, hogy azokból dalokat faragjon: így például a zeneszerzőnek is kiváló Csáth Géza írta az első Ady-dalokat!

TUDTAD?

A nagyszerű Cseh Tamás énekes-zeneszerzőnek készült egy Ady Endre-lemeze (a dalokat itt Novák János zeneszerző írta). Egy korábbi, *Múcsarnok* című lemezén pedig található egy Bereményi Géza által írt dal: *Ady utolsó fényképe*. Hallgasd meg a két művet: az egyiket „Adytól”, a másikat Adyról!

A nyugati sirály és az Ugat!

Ady Endre paródiáival kapcsolatban többnyire Karinthy Frigyes *Így írtok ti*, vagy az újabbak közül Varró Dániel *Változatok egy gyerekdalra* Ady stílusában megírt *Boci-boci tarka*-átirata juthat eszünkbe.

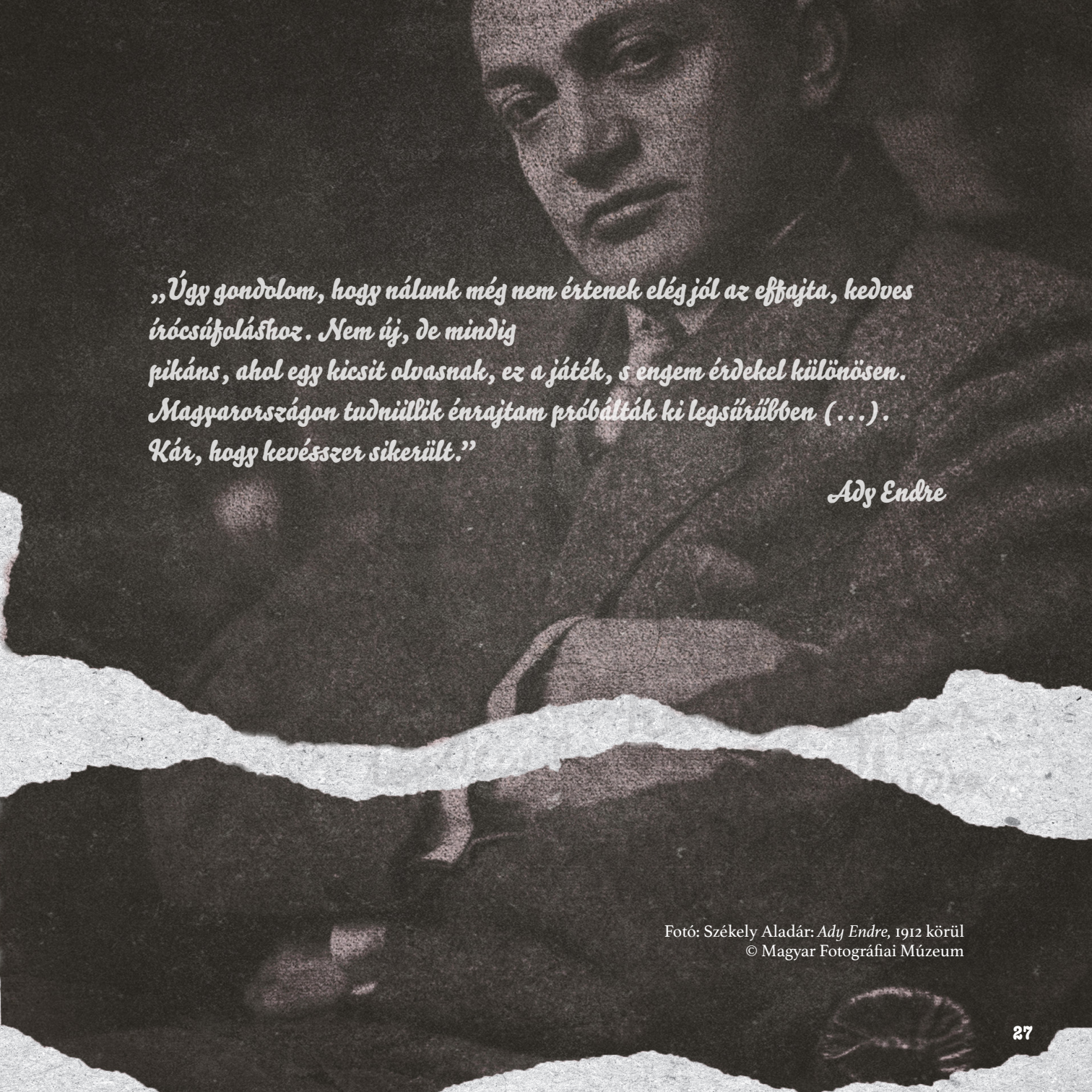
„Vagyok a nyugati sirály -:
De magyarnak köpött ki a föld.
Moslék-ország a nyakamon ül,
Engemet Moslék-ország örökölt:
Nyöszörög a hájszagu föld.”

Karinthy Frigyes: *Így írtok ti* (részlet)

„Álltam a Pusztán, álltam állván,
Kérődzve, bögve, búsan, árván,
Mikor, hahó,
Rámtörtek csülkős kis zeuszok.”

Varró Dániel:
Változatok egy gyerekdalra (részlet)

„Úgy gondolom, hogy nálunk még nem értenek elég jól az effajta, kedves írócsúfoláshoz. Nem új, de mindig pikáns, ahol egy kicsit olvasnak, ez a játék, s engem érdekel különösen. Magyarországon tudniillik énrajtam próbálták ki legsűrűbben (...). Kár, hogy kevésszer sikerült.”

Ady Endre

Fotó: Székely Aladár: *Ady Endre*, 1912 körül
© Magyar Fotográfiai Múzeum

A Café Chantant belső tere.

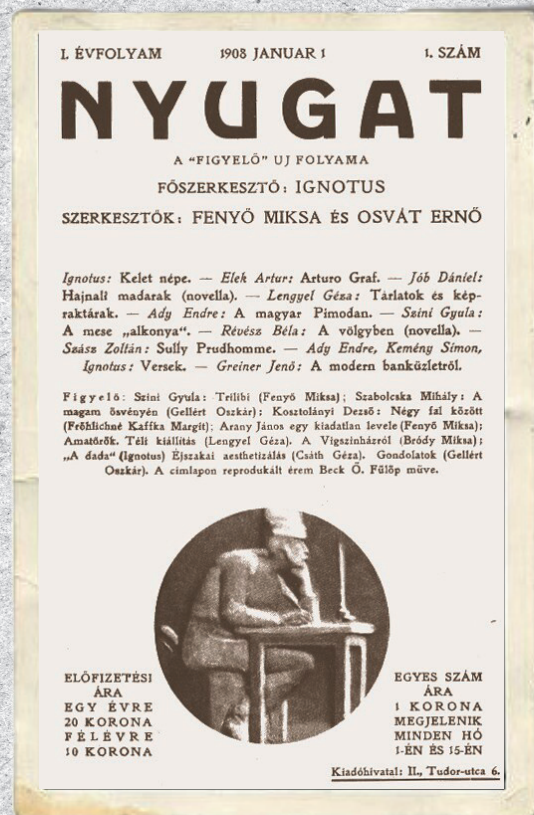
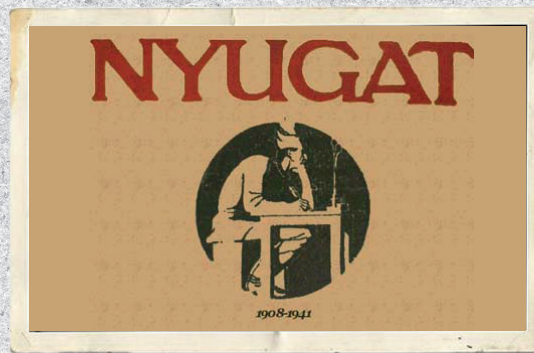
Ady Endre elé azonban nem csak kései kortársai, de a saját pályatársai és közege is görbe tükröt tartott. Sokak szerint például az, hogy Ady szövegei a korabeli kabarészínpadon megjelentek, épp annyit adott a költői imidzsének kialakításához, mint a korábban említett fotók, noha főleg kezdetben egyáltalán nem hízelgőn, hanem épp hogy paródiaként adták elő a költeményeket vagy beszéltek a szerző személyiségéről. Mégis nagyon sokat tettek ezek az intézmények a költészet népszerűsítéséért, mert amellet, hogy a közbeszéd tárgyává tették az irodalmat és az irodalmi életet, nem csak paródiaként kacagtatták ki a legújabb költészetet, de megzenésítve vagy szavalatként a szerzők szövegeit is előadták.

New York Kávéház

Ady idejében rendkívül nagy kabarékultúra volt a fővárosban. A kabaré kimondottan szórakoztató céllal született színházi forma, ahol szatirikus, politikus, humoros elemekből lazán összefűzött műsort adtak elő: ebben megjelenhetett próza, zene, versek, paródiák és bármi. A szó maga francia, a jelentése pedig: kocsmá – jelölve azt is, hogy az eseményeket gyakran kávéházban, kocsmában tartották.

Az Ady Endre-paródiák és a szerzőn, illetve művein való élcelődés érdekes módon éppen azokat a stílusjegyeket és azt a költői képet vette górcső alá, ami a szerző népszerűségének is fontos tartópillére volt. A Nagy Endre vezette Modern Színpad és a Royal Orfeum mellett számtalan lap is viccelődött Ady személyiségén. Egy ilyen kiadvány volt például az egész *Nyugat* folyóiratot parodizáló *Ugat* című lap, amelyet 1912-ben adott ki Lovászy Károly író és humorista. A lap a *Nyugat* tipográfiáját (szedését és kinézetét) utánozta, „szerzői” pedig a nyugatosok eltorzított neveit viselő Macsics Mihály (azaz Babits Mihály), Fép Ejnő (Szép Ernő), Üsd Milán (Füst Milán), Xarinthy Frederik (Karinthy Frigyes), Nyaffka Margit (Kafka Margit) voltak.

Nyugat-est a Zeneakadémián, 1930

Kereskedők a Centrál Kávéházban.
© Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum.

Pálrax Kávéház, 1848. Preiszler József
színezett tollrajza.

Milenniumi kiállítás, 1896.

Adyde Endre: *Ez is dal, ez is dal*

Fordítva ordítok
Rátok
Közuti Villamos Kocsik,
Utálatos Rákok.

Nősténynek
Üdvösség,
Kannak
Büdösség.

Vesszen meg a kutya,
Vesszen meg a költő, aki dadog,
Csak Te légy üdvöz Marha Szerkesztő,
Ki e Verset is leadod.

(A vers szerzője Lovászy Károly)

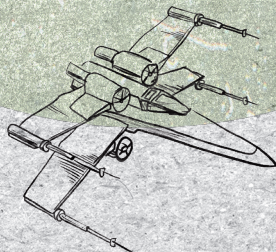

TUDTAD?

A paródia egy ismert mű, művész vagy akár műfaj gúnyos, eltorzított átírata, komikus utánczása – aminek célja kimondottan a kinevettetés. Ám azzal, hogy a paródia jellemző elemeket nagyít fel, rávilágíthat egy-egy szerző különösségére, műveinek jellegzetességeire. A lenti versben meg tudod nevezni, mik azok a jegyek és sajátosságok, amik miatt összehasonlíthatatlanul adys lesz a vers?

„Ó, jön már a Galaxis mocska,
Jön már a Galaxis mocska,
Jön a felkelő sokaság.
De hajh, a birodalom visszavág!
Illés égjáró szekerein
Illés égjáró szekerein
Dúlnak a fénykardos Csaták.
Az apád vagyok, az apád!”

Székely Csaba: *Ady Endre Csillagok háborúját néz*

Olvass tovább!

„Ha feltámadnak mind az álmok, ha fölkeresnek mind az árnyak”. Egy életmű utóéletének első száz éve: tanulmányok Ady Endre halálának századik évfordulójára. Hansági Ágnes, Mészáros Márton (szerk.), Tempevölgy Könyvek, Balatonfüred Városért Közalapítvány, 2023.

E. Csorba Csilla: *Ady – A portrévá lett arc – Ady Endre összes fényképe*. Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum, 2008.

„Lennék valakié”. *Az Ady-kultusz és kisajátítási kísérletei 1906–2018*. Kappanyos András (szerk.), Budapest, Reciti Konferenciakötetek, 2021.

„Valaki útravált...” *Az úton lévő és kiűtkereső Ady Endre*. Boka László, Rózsafalvi Zsuzsanna (szerk.), Budapest, OSZK–MMA Kiadó, 2019.

A Program munkatársai mindent megtettek, hogy a jogvédelem alatt álló szöveges és képi dokumentumok közléséhez a jogtulajdonos engedélyét megszerezzék. Kérjük, ha ezzel kapcsolatban bármilyen mulasztást tapasztalnak, mindenképpen jelezzék!

Székely Aladár: *Majális*, 1900 körül.
©A Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium diatárából

Olvass tovább!

„Ha feltámadnak mind az álmok, ha fölkeresnek mind az árnyak”. Egy életmű utóéletének első száz éve: tanulmányok Ady Endre halálának századik évfordulójára. Hansági Ágnes, Mészáros Márton (szerk.), Tempevölgy Könyvek, Balatonfüred Városért Közalapítvány, 2023.

E. Csorba Csilla: *Ady – A portrévá lett arc – Ady Endre összes fényképe*. Budapest, Petőfi Irodalmi Múzeum, 2008.

„Lennék valakié”. *Az Ady-kultusz és kisajátítási kísérletei 1906–2018*. Kappanyos András (szerk.), Budapest, Reciti Konferenciakötetek, 2021.

„Valaki útravált...”. *Az úton lévő és kiútkereső Ady Endre*. Boka László, Rózsafalvi Zsuzsanna (szerk.), Budapest, OSZK–MMA Kiadó, 2019.

A Program munkatársai mindent megtettek, hogy a jogvédelem alatt álló szöveges és képi dokumentumok közléséhez a jogtulajdonos engedélyét megszerezzék. Kérjük, ha ezzel kapcsolatban bármilyen mulasztást tapasztalnak, mindenképpen jelezzék!

Székely Aladár: *Majális*, 1900 körül.
©A Képző- és Iparművészeti Szakgimnázium és Kollégium diatárából

mm

Helyesbítés: Illusztáció
münchenben egy papírra
egy jól ledezett könyv van
ezigben is. Kétszer egy két
kopiradit, vagy két másolat,
1. Kétszer vagy egy kétszer
vagy két lelleknek vagy két
5. Kétszer kétszer kétszer
kétszer.

Kétszer kétszer,
kétszer kétszer egy
kétszer kétszer is két kétszer
kétszer kétszer kétszer kétszer
kétszer kétszer kétszer kétszer
kétszer kétszer kétszer kétszer
kétszer kétszer kétszer kétszer
kétszer kétszer kétszer kétszer

Budapest

MÉG TÖBB ÉRDEKESSÉG VÁR RÁD,
HA BEOLVASOD A QR-KÓDOT.

LEVELEZŐ-LAP